

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 43

[א] ללעל [טו:] לקמן מה.
[ב] זמזם סב: [סעוה]
[ג] [טו:] [סעוה] [סעוה]
[ד] [טו:] [סעוה] [סעוה]
[ה] [טו:] [סעוה] [סעוה]
[ו] [טו:] [סעוה] [סעוה]
[ז] לקמן נח ע"ב.

תוספות ישנים

דאמרי דא שקיף
פ"א. ומתלה לאסין
ומתלה למיזו לזו דוקא
שעול כנגד כולם אלא
קרב למתלה:

הנהגות הגר"א

[א] גמרא דש"ס. רש"ס
קי עליו למחוק (ואולי
משום דכתיב למחוק
המשכב עטל רק ד')

תורה אור השלם

[א] ודיתה [א] ודיתה
לדניו ודלתו ב"ק
ק"ש ב' ק"ש ק"ש
הוא לו מאש י"י חק
ע"לם: [ויקרא כ. כ.]

ליקוטי רש"י

ודיתה. המנהג הוא
של כל דבר מן המנהג
בכלל מנהג ה"א [ויקרא כ.
ט.] אורח ארעא. דרך
א"ת [סנהדרין קה.].

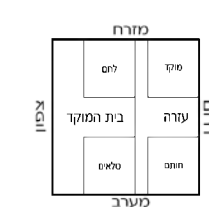
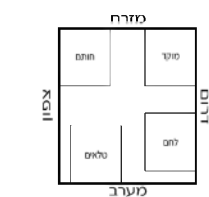
הנהגות וציונים

[א] בציור הנדפס חסר
מקום לשכת לחם הפנים
[רש"י] ועי' הציונים שם
ובשיח יצחק ובהג"ר
יצחק אייזיק (ברד):
[ב] יש להוסיף **סעריבית**
(באה"מ, ו"ה ברפ"י):
[ג] הציור הנדפס הועתק
מהמחבר"ש בטעות (ש"ח)
יצחק והג"ר יצחק אייזיק
חבר ורש"י. ועי'
צויה: [ז] יש להוסיף
ודסדות (רש"י):

תנא דתמיד גופיה דמי לשכת הטללים
נפשויות מערבית מודי הוא ללד מערבית דרומית הואי טפי אלא
לפי מראית עינו שנה משנחו ודלתי מדרום מיתחזק ליה מנפון
ולעולם מקנן [דרומית] מערבית צל להתחיל למנות היינו דמתרין
לחם הפנים אלאם הפנים להיות

דרומית מורחית כדקמינ צמדות
לדא ליקסי אהדי כיצד לשכת הטללים
דרומית מערבית לשכת החותמות
כי אולת דרך שמאל צמדות
נפשויות לשכת בית המוקד נפשויות
מורחית לשכת לחם הפנים צמדות
דרומית: אלא אי אמרת. דוקא
מנא לשכת הטללים צמדות נפשויות
מערבית סוף סוף מאי תרמא לחם
הפנים כי מני דרך שמאל הוה לשכת
לחם הפנים דרומית מערבית לפי
מניינו: והאמר מר. לקמן (דף
מ:): משתי חלות. של ענרת:
ארבע או חמש. ככל שנת ושנת
ולקמיה מפרש מתי ארבע ומתי
חמש: ודיתה לאהרן ולבניו. כללם
הפנים כחצי: מחצה לאהרן כו'.
ואף על פי שהן שנים עשר יס
נהן שתי חלות שאינן מתחלקות
כדמפרש ואלי: אתאן דרבנן.
דאמרי לא שקיל פלגא דאי שקיל
פלגא ציר מחמש לא שקיל: רישא
ומציעתא רבנן. דאמרי לא שקיל
פלגא אלא ציר מפלגא ודקשיא לך
חלה דשמי לחם דשקיל לה כולה
מודו רבנן דלאו אורח ארעא
למיפרסיה ולמיחצ פרוסה לנ"ג:
ומאי

ואת פלח נגז וכו' דהיינו דרך שמאל כשהופך פניו לעיר ומקיף מצחון ונראה לי לתרין דמים גמרינן משום דכתיב פונים פונים
והכי איתא צהדי צמחים פרק קדשי קדשים (דף סג:): דפרין ההוא מצינא ליה לגופיה פירוש צעלמא מנא לן ומשמי א"כ פונים
פונים למה לי ומלחמי כחז שחק' ריב"א אמאי לא משמי אקושיא לשכת טללים דהא דקאמר דהוא

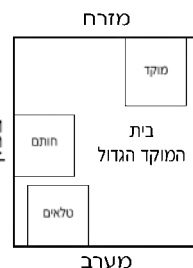

רבנן בפרוסה דלאו אורח ארעא. חימה מעיקרא דלא אסיק אדעתא להאי שניא ארבע או חמש היכי הוה יחא
לרבנן כיון דלרבנן דר"י יידי לכתן חמש וציר ליה שחוט מפלגא אס כן לרבי יהודה אמאי לא יידי ליה אלא ארבע
דהיינו חומש ציר מפלגא ליחיד ליה ארבע שלימות ופרוסה קטנה דלא ייציר ליה אלא שחוט מפלגא או כיון דלר"י ציר ליה
חומש לרבנן נמי ייציר ליה חומשא ויש לומר דלעולם אסיק אדעתיה דלאו אורח ארעא למיחצ ליה פרוסה וצלב דנימטייה
ציר מפלגא ולהכי גבי לחם הפנים כיון דכי צצרת ליה חדא מפלגא לא מטא ליה כמו לכל אחיו הכהנים יבצין ליה שלימות ולא
מנמלמנין כולי האי להשוות הדבר לר"י ורבנן דלמטייה אליצא דחרויהו ציר חומשא או ציר שחוט מפלגא דלאו אורח ארעא למיחצ
ליה פרוסה אלא גבי שמי הלחם הוה ס"ד דעפי הו אורח ארעא למיחצ ליה פרוסה מלמיתב ליה פלגא דלאו אורח ארעא כלל
ליחצ ליה כמו לכל אחיו הכהנים שיהא הוא לבדו שקול כנגד כולם ומשמי אפי' הכי הא עדיפא להשוותו כנגד כולם מלמיתב ליה פרוסה:
עייאל

ה' מלחם הפנים ר' אומר ודיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו. והא דר' בפי' מי שמת. הא גופה קשיא כו'. ופירק אביי רישא ומציעתא רבנן היא דאמרי לא שקיל פלגא אלא פחות
דהא לא חנן במתניתין טעל מחצה ונח לא חנן חלק אלא טעל חלק בראש חנן. ראמאי טעל חלה מב' חלות של עצרת לפי שאין אלא ב' בלבד כדכתיב ממשבוהיכם הביאו לחם תנפיה שנים שני עשורים ונר.

נגא

ואין לתרין משום דא"כ לא הואי שום לשכה צקן מערבית דרומית
דמה צקן והא לא קמי עליה ארבע לשכות היו ד' מקצועותיו
אלא סתמא קמי וד' לשכות היו לו וי"ל כיון דלשכת הטללים
קמי שהיתה צמקוע מסתמא כל העך הו נמי כל חדא צמקוע
צפני עזמה ולא מסתמא שיהי
שמים צמקוע נפשויות מערבית
וצמקוע דרומית מערבית לא
יהא כלום אלא חימה לימא דלשכת
טללים צמקוע נפשויות מערבית
ונימא דכולהו אקווי מקטו כו"ל

ויש לומר דהיינו דקאמר מסתמא
דרומית מערבית הואי ולא קאמר
על כרחין דרומית² הואי דאי לאו
הכי לא מיתרמא לחם הפנים אלא
משום דהוה מני למימר נפשויות
מערבית הואי וכדפרישית אלא
שנראה לו דוחק קצת לומר דכולהו
אקווי מקאי: ודא אסר מר ב' **פינות שאתה פונה לא יהא אלא דרך ימין.** פי' משום דגמרינן³ מים שעשה
שלמה הקשה רבינו אפרים ז"ל
לדגמרינן מהתם נגמור ממגשר
דכתיב (צמור לה) ומדותם ממון
לעיר את פלח קדמה אלפים צמח

ואת פלח נגז וכו' דהיינו דרך שמאל כשהופך פניו לעיר ומקיף מצחון ונראה לי לתרין דמים גמרינן משום דכתיב פונים פונים
והכי איתא צהדי צמחים פרק קדשי קדשים (דף סג:): דפרין ההוא מצינא ליה לגופיה פירוש צעלמא מנא לן ומשמי א"כ פונים
פונים למה לי ומלחמי כחז שחק' ריב"א אמאי לא משמי אקושיא לשכת טללים דהא דקאמר דהוא
צמקוע נפשויות מערבית היינו צקן נפשויות מערבית של עורה דהיינו מערבית דרומית של בית המוקד
שהרי משמע צמקוע מדות (פ"א משה ה) דבית המוקד גדול היה לנפון העורה כו"ל וקאי התם לעורה
והכל אצ"ת המוקד ועוד דלחם הפנים נמי הוה מני לשני דחשיב נמי התם דרך ימין ונימא
דלשכת החותמות ולשכת המוקד דקא חשיב צמחית ולא חשיב צמקוע מדות (סג) לשכות אחרות היו
וצמון העורה היו אחת צמקוע נפשויות מורחית של עורה ואחת צמקוע מערבית נפשויות של עורה
שהוא דרומי של בית המוקד גדול דכשתמנה מלשכת טללים דרך ימין ארבע לשכות הואי לחם הפנים
רביעית לה דרומית מורחית של בית המוקד גדול כו"ל דלא מסתבד לומר שהיה אומר על זה ד'
לשכות היו שם כיון דלא היו שם צעורה אלא שמים מהם ועוד איך יתכן קצת העורה וקצתו בית
המוקד גדול שוות ומסתמא העורה גדולה יותר מצד המוקד אלא חימה לי מאי דוחקיה דרב הונא צריה
דרבי יהושע לאוקמה סתמא דתמיד⁴ דלא פליגי אהדי ולאווקמה צד חזק והא על כרחין פליגי אהדי
דסתמא דמדות קא סברא או כוליה מוצא דדרום או רוצה דלאשכחן הכא וסתמא דתמיד מוכח צריש פרק
קדשי קדשים (צמח דף נח:): דהיא סברה מוצא דדרום וי"ל אי פליגי צמילתא דאשכחן פלוגתא דתנאי

צדא לא חיישין אלא צמקוע הלשכות לא אשכחן תנאי דפליגי צהדי:
ומודו רבנן בפרוסה דלאו אורח ארעא. חימה מעיקרא דלא אסיק אדעתא להאי שניא ארבע או חמש היכי הוה יחא
לרבנן כיון דלרבנן דר"י יידי לכתן חמש וציר ליה שחוט מפלגא אס כן לרבי יהודה אמאי לא יידי ליה אלא ארבע
דהיינו חומש ציר מפלגא ליחיד ליה ארבע שלימות ופרוסה קטנה דלא ייציר ליה אלא שחוט מפלגא או כיון דלר"י ציר ליה
חומש לרבנן נמי ייציר ליה חומשא ויש לומר דלעולם אסיק אדעתיה דלאו אורח ארעא למיחצ ליה פרוסה וצלב דנימטייה
ציר מפלגא ולהכי גבי לחם הפנים כיון דכי צצרת ליה חדא מפלגא לא מטא ליה כמו לכל אחיו הכהנים יבצין ליה שלימות ולא
מנמלמנין כולי האי להשוות הדבר לר"י ורבנן דלמטייה אליצא דחרויהו ציר חומשא או ציר שחוט מפלגא דלאו אורח ארעא למיחצ
ליה פרוסה אלא גבי שמי הלחם הוה ס"ד דעפי הו אורח ארעא למיחצ ליה פרוסה מלמיתב ליה פלגא דלאו אורח ארעא כלל
ליחצ ליה כמו לכל אחיו הכהנים שיהא הוא לבדו שקול כנגד כולם ומשמי אפי' הכי הא עדיפא להשוותו כנגד כולם מלמיתב ליה פרוסה:
עייאל

ה' מלחם הפנים ר' אומר ודיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו. והא דר' בפי' מי שמת. הא גופה קשיא כו'. ופירק אביי רישא ומציעתא רבנן היא דאמרי לא שקיל פלגא אלא פחות
דהא לא חנן במתניתין טעל מחצה ונח לא חנן חלק אלא טעל חלק בראש חנן. ראמאי טעל חלה מב' חלות של עצרת לפי שאין אלא ב' בלבד כדכתיב ממשבוהיכם הביאו לחם תנפיה שנים שני עשורים ונר.

נגא

חשק שלמה על ר"ח (ב) נראה שספר כן וי"ל ש"מ דמערבית דרומית הואי דאי אמרת לשכת הטללים צמדות מערבית וכו'. (ג) נראה דרש"ס כן וי"ל ארבע או חמש מלחם הפנים.

פד א ב מיי פ"א מהל' עמוד יו"ט הלכה ה:
פד ג שם הלכה ו:
פד ד מיי פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה א:
פד ה מיי פ"א מהלכות עמוד יו"ט הלכה ו:
פד ו מיי פ"א מהלכות מוסרי כפרה הלכה ז:
פד ז מיי פ"א מהלכות מוסרי כפרה הלכה ז:

ליקוטי רש"י

פדחיי. כלומר שפיר מלת למימר [גישין ו:]
תרקבא. מלי וקט מלי קלא דינרי זכוכים [ש:]
תרקבא. שלשה קנין. דדינרי. וזכוכים [קדושין א:]
[שומן] של גליס [ש:] כט:

תורה אור השלם

א) [הפנה הגדול מאתו אשר יצק על ראשו שכן המושחה ומלא את דרו ללבש את הקדרים את ראשו לא יפרע וקנני לא יפרס: [ויקרא כא, י']

רבינו חננאל

ונגיא הוא הדבר לתת לכ"ג פדוסה. לפיכך נותן לו בעצרת אחת שלימה. וד' או ה' דקתני הכי קאמר אי לרבנן ה' אי לר' יהודה ד' אי לרבנן דאמרו שכן הגפת דלתות ליכא י"ב חלות כלן בעי למיפלג פוחתין מן החצי אחת נשאר י"א חלות. נגיא הוא לו ליטול חצי חלה מעשר בעי למיפלג הלכך נטול ה' מן העשר. ור' יהודה דתני בסוף מס' סוכה הנכנס נטול ד' והוציא נטול ה' ואוקימנא הני תרתי יתירי שכן הגפת דלתות פ"י כיון שממרה הראשונה פתחה בשחרית בשבת ויצאה אחר חצי היום וממרה הנכנסת [מגיפה] השערים שפתחה אותם היוצאות נוטלת בשכרה ב' חלות נשארו י' חלות פחות אחת מן החצי נשארו ט'. א) אין דרך ארץ ליטול פרס חלק ב' זה נטול ד' ואלו כולן נוטלין (ד') [ו]. רבא אמר כולה ר' יהודה דאמר הנכנס נטול ד' כו' אי הכי אמאי ד' הא ר' הוא דאמר פלגא שקיל ה' בעי למשקל. וגינן דאיכא משמר [המתעכב] דשקיל משמר הנכנס ב' בשכר הגפת דלתות והמתעכב עוד נוטל ב' אחרות כדתן בסוף סוכה והמתעכב

ומאי ארבע או חמש. מתי ארבע ומתי חמש: דרבנן. דפלגי עליה דר' יהודה צפרק החליל (סוכה דף טו.) ואמרי משמר היוצא נוטל שש ומשמר הנכנס נוטל שש חלות ושכר הגפת דלתות לא שקיל משמר הנכנס נמצאו כולן צלות (א) ומחלוקת וכהן גדול חולק עם שתיים ומשנים עשר צעי מייפלג ומתנה שלם אינו נוטל צליל חדא מפלגא חמש שקיל: דר' יהודה דאמר נכנס נופל שתיים. צלל מחלוקת צשכר שהוא מוגין למוצאי שבת דלתות העורה וסיל והיכל ולשכות שפתחו שחרית משמר שילא לו מעשר צעי מייפלג שאין השמים צלות במחלוקת כי שרס הס: בציר חדא מפלגא.

ומאי ארבע או חמש לרבנן דאמרי (ב) נכנס נוטל שש ויוצא נוטל שש ושכר הגפת דלתות לא (א) משתים עשרה בעי מייפלג בציר חדא מפלגא חמש שקיל לר' יהודה דאמר נכנס נוטל שבע שתיים בשכר הגפת דלתות ויוצא נוטל חמש מעשר בעי מייפלג בציר חדא מפלגא ושקיל ארבע רבא אמר כולה רבי היא וסבר דה כר' יהודה ואלא מאי ארבע

הא חמש בעי למושקל לא קשיא הא דאיכא משמר המתעכב הא דליכא משמר המתעכב אי איכא משמר המתעכב משמנה בעי למפלג ושקיל ארבע אי ליכא משמר המתעכב מעשר בעי למפלג ושקיל חמש אי הכי מאי רבי אומר לעולם חמש קשיא: מתני' *מסרו לו זקנים מוקני בית דין וקורין לפניו בסדר היום ואומרים לו אישי כהן גדול קרא אתה בפך שמא שכחת או שמא לא למדת *ערב יום כפורים שחרית מעמידין אותו בשער מזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה *כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה ערב יוה"כ עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה: גמ' בשלמא שמא שכח לחי אלא שמא לא למד מי מוקמינן כי האי גוונא (ד) והתניא (א) והכהן הגדול מאחיו דשיהא גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלוהו משל אחיו אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני (א) דאמר ר' אסי (א) תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתום לניאי מלכא על (א) דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי: ערב יום הכפורים שחרית וכו': תנא אף השעירים ותנא דירן מאי טעמא לא תני שעירים כיון דעל חטא קא אתו חלשא דעתיה אי הכי פר נמי על חטא הוא דאתי פר כיון דעליו ועל אחיו הכהנים הוא דאתי באחיו הכהנים אי איכא איניש דאית ביה מילתא מידע ידע ליה ומהדר ליה בתשובה בכולהו ישראל לא ידע אמר רבינא היינו דאמרי אינשי אי בר אחתיך דיילא הוי חזי (א) בשוקא קמיה לא תחליף: כל שבעת הימים לא היו מונעין וכו': תניא רבי יהודה בן נקוסא אומר מאכילין אותו סלתות וביצים כדי למסמסו אמרו לו כל שבן שאתה מביאו לידי חימום תניא סומכוס אמר (א) משום ר' מאיר (א) אין מאכילין אותו לא אב"י ואמרי לה לא אבב"י ויש אומרים אף לא יין לבן לא אב"י לא אתרוג ולא ביצים ולא יין ישן ואמרי לה לא אבב"י לא אתרוג ולא ביצים ולא בשר שמן ולא יין ישן ויש אומרים אף לא יין לבן מפני שהיין לבן מביא את האדם לידי טומאה וא"י תנו רבנן (ז) זב תולין לו במאכל וכל מיני מאכל אלעזר בן פנחס אומר משום רבי יהודה בן בתירא אין מאכילין אותו לא חגב"י ולא גב"ם ולא כל דברים המביאין לידי טומאה (א) לא חגב"י לא חלב ולא גבינה ולא ביצה (א) ולא יין ולא גב"ם מי גריסין של פול ובשר שמן ומריים ולא כל דברים המביאין לידי טומאה לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר חמושה דברים מביאים את האדם לידי טומאה ואלו הן השום והשחלים

השחלים

נטול ב' נשאר ח' שקיל החצי ד' משמונה. ואם אין שם משמר המתעכב נטול משמר הנכנס ב' שכן הגפת דלתות נשארו י' חלות נטול חצי משמר. אי הכי כי רבי סבר פעמים נטול ה' ופעמים נטול ד' אמאי תני לעולם ה' ועלתה בקושיא: מוטרין לו זקנים מוקני ב"ד כו'. במקדש ראשון לא היו מעמידין כ"ג אלא מי שהוא גדול מכולן בכח בניו בעושר בחכמה וכו'. ובמקדש שני היה משחיד ונכנס אפי' אם אין בו המדות הללו. לפיכך היו צריכין לבחון. א) וידע אם לאר: פ"י דיאלא. כגון ממונה במכס ועל הנכנסין והיוצאין ונותנין ואם בא אדם להסתיר קרובו יודע בו ואינו יכול לגנוב דעתו. וכן א' בענין הממונים באכילת הפסח בסוף פ' כיצד צולין והוא דרגש בהו דיילא: כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל כו'. תניא יהודה בן נקוסא אומר מאכילין אותו סלתות וביצים כדי למסמסו כו'.

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

חשבן

הֲרֵאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף
 עֵץ-עֵבֶת וְעֵרְבֵי-נָחַל וּשְׂמֻחָתָם לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים: מֵא וְחִגְתֶּם אֹתוֹ חֹג
 לַיהוָה שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם
 לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחֲגוּ אֹתוֹ:
 מִבַּּסֶּכֶת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל-הָאֶזְרָח
 בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֶּכֶת: מִג לְמַעַן יֵדְעוּ
 דֹּרֹתֵיכֶם כִּי בַסֶּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: מִד וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת-מַעַדֵי יְהוָה
 אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ שְׁבִיעִי כֹד א וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב צוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ
 אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כֹּתִית לְמֹאֹר לְהַעֲלֹת

נֵר תָּמִיד: ג מִחוּץ לְפָרֹכֶת הָעֵדֻת בְּאֶהֱל מוֹעֵד יַעֲרוֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן
 מֵעֶרֶב עַד-בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ד עַל

רש"י

ישראל על כך: שמן זית זך. שלשה שמנים יוצאים מן
 הזית, הראשון קרוי זך, והן מפורשין במנחות (פז.) ובמסורת
 כהנים: תמיד. מלילה ללילה, כמו עלת פמיד (במדבר כז ו)
 שאינה אלא מיוס ליוס: (א) לפרוכת העדות. שלפני
 הארון שהוא קרוי עדות. ורבותינו דרשו על נר מערבי, שהוא
 עדות לכל צאי עולם שהשכינה שורה בישראל, שנותן זה שמן
 כמדת חכמותיה, וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים (שם)
 כז: מ"ט: יערוך אותו אהרן מערב עד בוקר. יערוך
 אותו עריכה הראויה למדת כל הלילה, ושיערו חכמים חזי
 לוג לכל נר ונר, והן כדאי אף לליל תקופת טבת, ומדה זו
 הוקבעה להם (מנחות פט.).

שפתי חכמים הקצר

עמוד הענן ועמוד האש שהיו הולכים לפני המחנה, וגם מה שהיו
 מוקפים ומסובבים מכל צד בעננים (אמ"ש). א. הראשון, כותש הזיתים
 ונותן לתוך הסל והשמן מתמצה מהם ויוצא בלא טחינה וטעינה, והוא
 השמן למנוחה. השני, שטוענן אחר כך בסל והשמן יוצא. והשלישי, אחר
 כך מוציאן מהסל וטוחנן ונותנן שוב לתוך הסל וטוענן, והשמן יוצא
 (רא"ם). ב. כי כשהדליק הנרות בערב הדליק תחילה נר המערבי,
 וכשבא בשחרית להיטיב את הנרות היה מטיב כל הנרות, לבד נר המערבי

פירי אילנא אתרוגין לולבין
 והדסין וערבין דנחל ותחדון קדם
 יי אלהכון שבועא יומין:
 מא ותחגון יתה חגא קדם יי
 שבועא יומין בשתא קים עלם
 לדריכון בירחא שביעאה תחגון
 יתה: מב במטליא תתבון שבועא
 יומין כל יציבא (נ"א יציבא)
 בישראל יתבון במטליא: מג בדיל
 דידעון דריכון ארי במטלת עננין
 (נ"א ענני) אותבית ית בני ישראל
 באפקותי יתהון מארעא דמצרים
 אנא יי אלהכון: מד ומלל משה ית
 סדר מועדיא דיין ואלפנון לבני
 ישראל: א ומלל יי עם משה
 למימר: ב פקד ית בני ישראל
 ויסבון לך משח זיתא דכיא
 כתישא לאנהרא לאדלקא
 בוצינא תדירא: ג מברא לפרכתא
 דסודותא במשכן זמנא יסדר יתה
 אהרן מרמשא עד צפרא קדם יי
 תדירא קים עלם לדריכון: ד על

אחד במשמע ולא יותר. ולמה נאמר שבעה, למשלומין (תרגום)
 ט: (מ) פרי עץ הדר. עץ שטעם עלו ופריו שזה (סוכה לה.
 מ"ט: הדר. הדר צאילנו משנה לשנה, וזהו אחרוג (סס):
 כפת תמרים. חסר וי"ו, למד שאינה אלא אחת"ל (סס לב):
 וענף עץ עבות. שענפיו קלועים כעצמות וכחצלים, וזהו
 הדם העשוי כמין קליעה (סס לב): (מג) האזרח. זה אזרחי
 (מ"ט): בישראל. לרבות את הגרים"ל (סס): (מג) כי
 בסוכות הושבתי. ענני כבוד"ט (סוכה יא: מ"ט): כד (ב) צו
 את בני ישראל. זו פרשת מלות הנרות, ופרשת וְאֶתֶּה
 תָּנוּהּ (שמות כז כג) לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן
 לפרש צורך המנורה, וכן משמעו, ואתה סופך לזוות את בני

הַמִּנְחָה הַטְּהֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנֹּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה
תָּמִיד: פ ה וּלְקַחְתָּ סֹלֶת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה חֲלוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִים יִהְיֶה הַחֲלָה
הָאֶחָת: ו וְשָׂמַתְּ אוֹתָם שְׁתֵּים מַעֲרֻכֹת שֵׁשׁ
הַמַּעֲרֻכָּה עַל הַשֻּׁלְחָן הַטְּהֹר לִפְנֵי יְהוָה:
ו וְנָתַתְּ עַל־הַמַּעֲרֻכָּה לִבְנֵה זֶכֶה וְהִיתָה
לֶלֶחֶם לְאֻזְכָּרָה אִשָּׁה לַיהוָה: ח בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֹכְנָו לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד מֵאֵת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: ט וְהִיתָה לְאֹהֶרֶן
וּלְבָנָיו וְאָכְלָהּ בַּמָּקוֹם קָדֹשׁ כִּי קָדֹשׁ קְדָשִׁים
הוּא לֹא מֵאִשִּׁי יְהוָה חֹק־עוֹלָם: ס י וַיֵּצֵא
בֶּן־אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶּן־אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּצוּ
בַּמַּחֲנֶה בֶּן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי: יא וַיָּקֻבּ בֶּן־הָאִשָּׁה

רש"י

אשה ישראלית. מהיכן יצא, רבי לוי אומר מעולמו יצא.
 רבי זכריה אומר מפרשה שלמעלה יצא, לגלג ואמר, ביום
 השבת יעקבנו (פסוק ט), דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום,
 שמה פת כוננת של תשעה ימים, בתמיה. ומתניתא אמרה,
 מצינו דינו של משה יצא מחויב, צא ליטע אהלו בתוך מחנה
 דן, אמרו לו מה טיבך לכאן, אמר להם מצוות דן אני,
 אמרו לו איש על דגלו צאמך לצית אבנם כתיב (במדבר כ ב),
 נכנס לצית דינו של משה ויצא מחויב, עמד וגדף (ויק"ר לג
 א): **בן איש מצרי.** הוא המצרי שהרגו משה (במדבר ט ט
 ז): **בתוך בני ישראל.** מלמד שנתגייס (פ"ט): **וינצו**
במחנה. על עסקי המחנה (סג): **ואיש הישראלי.** זה
 שכנגדו, שמיחה בו מנעו אהלו (סג): **ויקוב.** כמרגומו
 ופריש, שנקב שם המיוחד וגדף, והוא שם המפורש ששמע

שפתי חכמים הקצור

המערכת, סמוך, כמו 'ועליו מטה מנשה' (במדבר כ ט) (רא"ם). ו. לפי
 שבפרשה שלמעלה סיים 'חק עולם' (פסוק ט), ונסמך 'ויצא' למלת 'עולם',
 דרש סמוכים שייצא מעולמו (אמ"ש עפ"י רבינו בחיי). ופירוש 'מעולמו'
 יצא, שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, וזה יצא מעולמו (רב"ט).
 ז. דיוקן מדכתיב 'בן איש מצרי' ולא 'בן מצרי', לומר לך שזהו איש
 מצרי הכתוב למעלה (שמות ב יא) 'ויצא איש מצרי' (גו"א). רצונו לתרץ
 מדוע בירך איש הישראלי את השם, לכן פירש שהוא בן המצרי שהרג
 משה, וקנטר אותו איך שהרג משה רבינו את אביו בשם המפורש
 כדאיתא ברש"י (שמות ב יד), וכדי להנמק בירך את השם (רב"ט). ח. ש"א
 הניחו לטעת שם אהלו (מנח"י).

(ד) המנורה הטהורה. שהיא זהב טהור. דבר אחר, על
 טהרה של מנורה, שמטהרה ומדשנה תחילה מן האפר (ראה
 מ"ט): (י) שש המערכות. שש חלות המערכת האחת:
 השולחן הטהור. של זהב טהור. דבר אחר, על טהרו
 של שולחן, שלא יהיו הסניפין מגביהין את הלחם מעל גבי
 השולחן (מ"ט): (י) ונתת על המערכת. על כל אחת
 משתי המערכות, הרי שני צידי לצוניה, מלא קומץ לכל
 אחת (מ"ט): והיתה. הלצוניה הזאת: ללחם לאזכרה.
 שאין מן הלחם לצוניה כלום, אלא הלצוניה נקטרת כשמשלוקין
 אותו בכל שבת ושבת, והיא לזכרון ללחם, שעל ידה הוא
 מזכר למעלה, כקומץ שהוא לזכרה למנחה: (ט) והיתה.
 המנחה הזאת, שכל דבר הנא מן המבואה בכלל מנחה היא:
 ואכילוהו. מוסב על הלחם, שהוא לשון זכר: (י) ויצא בן

שהיה דולק כל היום בדרך נס, ולא היה מטיבה עד הערב (רא"ם). ו. לפי
 רש"י העדות היינו ארון העדות, ולרבותינו יתפרש הכתוב, 'מחזין
 לפירות' יהיה 'העדות' שהיא נר המעריב, שהוא עדות לכל באי עולם
 (דב"ט). ג. פירוש 'טהור' גבו, ובלשון ישמעאל קורין הגב 'טהר'
 (רא"ם). עוד יש לומר, שיתן הלחם על השולחן בלי הפסק, שלשון
 'טהר' משמע שיהיה מסולק מכל דבר (גו"א). ד. הסניפין הם כמו
 חצאי קנים. והחלות היו מונחות זו על גב זו, וביניהם היו הסניפין כדי
 שלא יתעפשו. אבל על השולחן לא היו הסניפין, דהחלות התחתונות
 היו מונחות על השולחן ממש (רא"ם). ה. ש"א על הלחם ממש היו
 הצידיים אלא אצלו, כדי שלא יבצעו הלחם מפני כובדם. ופירוש 'על'

נרמז בו שמציל מדינה של גיהנם ומסוגל לתחיית המתים.

בראשית, ידוע דבתיבת בראשית התחלת התורה יש בתיבה תש"ך צירופים, וכבר ידוע מהקדמונים דבתש"ך צירופים אלו נרמזים מצות התורה וסודותיה דאורייתא ודרבנן וכל מה שעתידי להיות, ולא נעלם מכל המשכילים דברי התיקוני זהר [מתיקון ז' ואילך], והנה גם אנחנו בעניינו רמזנו בראשי תיבות הרבה ענינים בתש"ך צירופים וכתבנו שם בראשי"ת יצורף יר"ת בש"א, י"שועה ריבה ת'היה ב'זמן ש'ימלך א'נטיוכס (הוא היה המלך יון הרשע שדחק את ישראל ורצה להעבירם על דת והש"י נקם את נקמתם), ועוד בצירוף יר"ת שב"א, י"שועה ריבה ת'היה ש'ינצחו ב'ני א'הרן, ואי"ה להלן תתבונן למה רמזתי לך הענין בבראשי"ת.

(ב) כתב הרב עיר וקדיש אשר דבריו דברי קבלה וקבל מאלהיו ז"ל הלא הוא בעל הרוקח [רוקח הגדול ס"י רכ"ה] וז"ל, בפרשת אמור אל הכהנים התחיל שבת ורגלים פסח ועצרת ראש השנה ויום הכפורים סוכות, יידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל [ויקרא כג מד] וסמך ליה ויקחו אליך שמן זית זך כחית למאור, רמז לחנוכה שמן זית מצוה מן המובחר [שבת כג.], עכ"ל, ונ"ל דלשם נאמר צ"ו א"ת בנ"י ישראל בגימטריא בימ"י מתתיה"ו ב"ן יוחנן כשתוסיף הכולל, והוא דבר נחמד כאשר כבר השמעתיק שאלו הג' חדשים תשרי מרחשון כסלו המה מסוגלים לחנוכת הבית, כי הן המה החדשים המתייחסים לבניה של רחל (עקרת הבית [במדבר פ"ד ז']) אפרים מנשה בנימין, והנה כסלו לבנימין, והנה מה שהמקובלים נוהגין להוסיף הכולל במקום המצטרף מקובל היא

היה מבחינת אור הגנוז שנגנז בתורה [ע"י זוה"ק ח"א מ"ז ע"א], ועיי"ש מה שכתבתי בשם הרוקח [רוקח הגדול ס"י רכ"ה] שעל כן נתקנו ל"ו נרות כנגד ל"ו אור ונר ומאורות שנוכרו בתורה, הוא רמיזת אור הגנוז ששימש ל"ו שעות לאדם הראשון [ב"ר פ"ב ו'] ואחר כך נגנז ונתכסה בתורה, ולדעתי על כן שם החדש (שהאיר בו הארה מן האור הגנוז ומכוסה בתורה) נקרא כסלו, כ"ס ל"ו, כיסוי ל"ו אור ונר ומאורות נתגלה ההארה בחדש הזה, ומצורף לאור הזה טב"ת, אור כי טו"ב.

12/6/2019 12:45:29 PM

מאמר ב

אור תורה

בו ידובר מענין הנס דחנוכה, ורמיזתו בפסוקי התורה ונביאים וכתובים, ויתבאר בהם כמה ענינים על פי כמה הקדמות, ויתבאר אשר הנס הזה רמז לאור תורה אשר רצו היונים לבטל והש"י הפר עצתם וליהודים היתה אורה זו תורה, ונקרא אור תורה.

(א) נס דחנוכה לא ניתן לכתוב (כמשארז"ל [יומא כט.]), רק הוא בבחינת תורה שבעל פה, והטעם יתבאר לפנינו אי"ה במאמרים הבאים כי י"י הטובה עלינו, אבל על כל פנים ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא תורה שבכתב, על כן אבאר מקודם כמה ענינים ברמיזה ובדרך הדרש בפסוקים בתורה ובנביאים בענין הנס דחנוכה, ובענין הנר מצוה שתקנו החכמים בעלי רוח הקודש שבדור ההוא לדורות עולם לזכרון לבני ישראל לפני י"י עד עולם, ויתבאר שהאור הוא מבחינת אור הגנוז על כן הוא בתורה רק בגניזה, ויתבאר בצירוף מאמרי זוה"ק אשר

שהעלה תשובת מעיל לזקה [עין דח"ס ח"א קט"ח עור ג'], ומ"מ בישראל מקפיד עפי וכתוב אל קנא כבעל המקנה אשתו [ע"ז ע"ה ע"ה] תחת אישה תיקח זרים [כחזקאל ע"ז ל"ב], היינו משום דאמת הוא שחלק הקב"ה ע' אומות לע' שרים ולכל א' כוכב ומל א' אשר הוא אומני להשפיע ולעמוד בעד אומתו, אמנם ככ"ז הכל עפ"י השגחתו ית"ש, ואו"ה שטועים וחושבים ע"ז ה' את השגחתו מהם לגמרי ועוצדים להשרים נהרגים על זה, אבל עכ"פ הואיל יש להם מקום לעשות הואיל והם מושפעים ע"י השרים והכוכבים חושבים ע"ז ה' את הארץ, על כן אינם נענשים במהרה כל כך וסופם ליעול שכם, אבל ישראל אותם לקח ה' מכור הברזל ממזרים להיות לו לעם נחלה ביתוד בלי שום אמצעי בינם לבין השי"ת, ואפילו קטן שבישראל מושגת מהקב"ה עצמו והוא אלקינו בכל קראינו אליו, לא תלוצח למיכאל ולא לגבריאל, קרא אלי ואני עונה אותך [ירושלמי ברכות רפ"ט], ואין לנו שום מקום לעשות על כן הקב"ה מקפיד יותר, זה נ"ל בפשטיות הקרא ה'.

דף י"א עמוד א': הוא דתן ואזירס בן ברשתן מתחילתן ועד סופן. כי הם שני אנשים נאים במזרים [שמות ב' י"ג], הם שאמרו למשה ירא ה' עליכם וישפוע [שם ה' כ"ה]. וקשה אי"כ מ"ע לא מתו בנזירים בשלשת ימי אפילה שמתו כל אותן שהי מקטני אמנה ומ"ע לא מתו דתן ואזירס עמהם. לזה אמר [בהמשך הקרא] ויהיו לנם, שנשאלו להיות הנם של בליעת הארץ על ידם, שהרי פה הארץ כבר נצרה בין השמשות [כאבות פ"ה מ"ו] וקרה לא נבלע חיים אלא אחר שכבר נשרף עם ר"ן איש, אך דתן ואזירס הם שנבלעו חיים עם צתיבתם וכל אשר להם ויהיו הם לנם עמים ה'.

דף י"ב עמוד א': בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו אר"י בר חנינא מלמד שלבש בגדי כהונה, כתיב הכא יקר תפארת גדולתו וכתוב בתם לכבוד ולתפארת. ואריך להבין מה הודיענו המקרא בזה הרמז, הלא השתמש בכל כלי בהמ"ק והי' בגדי כה"ג כה' מהם. גם מה ראה אחרשורש בצגדי כה"ג דוקא וכי לא הי' לו לבושי יקר מלכותו זולת אלה, גם למה רמזם דוקא בזה גז"ש לכבוד ולתפארת, אבל יאמר כי ענין כה"ג הוא דבר נפלא מדותיו של אהרן קדוש ה', כי ממש לא ילוויר אדם המונך ומתנשא לכל ראש להיותו ענותן ושפל בדרך לפני כל כי אלו סתרי אהדדי כאמור מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול [קידושין ל"ב ע"ב], ואם כי הקב"ה מתפאר בטמו ישראל שיותר שמשפיע להם גדולה הם משפילים עצמם משא"כ אר"ה, כמו שדרשו על פסוק לא מרובכם מכל העמים כי אחס המעט [חולין פ"ע ע"ה], מ"מ זהו צללות האומה הקדושה וגם

במלכם להיותו נכנע לפני אלקיו כמחז"ל [ברכות ל"ד ע"ב] דמלך ישראל כיון שהתחיל לשחות בתפלתו שוב אינו זוקף, אבל לפני בני אדם לא יתכן לו השפלות והכניעה, ומי לנו גדול משאול המלך שהרי שמואל הנביא הוכיחו ואמר אם קטן אחס צעייך ראש שבני ישראל אתה ואפ"ה אמר כדוני נא נגד זקני עמי ואחז"ל [יומא כ"ב ע"ב] שנענש על שראה בזיונו ושחק דכתיב ויבזוהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש, ומי לנו ענותן מרבינו הקדוש ואיוה לבניו נהוג נשיאותך צרמה [כתובות ק"ג ע"ב], והקב"ה אמר ליהושע עול מקל והך על קדקדם, [סנהדרין ח' ע"ה] א, אמנם אהרן קדוש ה' ידוע מענין ענותנותו עד שקרצם תחת כנפי השכינה וצבל זאת היה גדול מאחיו, וזהו דבר פלא. וידוע כי המדות יקראו לבוש שאדם מתלבש במדה פלוני, כמו גאות לבש [תהלים ל"ג], ילבוש לזקה כשריון [ישעי' נ"ט י"ז], וכדומה, וידוע כי הכבוד רמז לממשלה והתפארת לרחמנות וענוה, וזהו שאמר [הכתוב, שמות כ"ח ב'] שיעשה בגדי כהונה לכבוד ולתפארת להתלבש בשתי מידות הללו, וידוע מ"ש צם' יוסף לקח כי כוונת אחרשורש הי' באותה המשתה להמשיך הממלכה אליו לבדו מבלי שיהי יד השרים בכתר מלוכה וקרב עצמו לדלת העם להניפם ולעשות כל רצונם, וזהו שהתלבש בלבוש של כה"ג להראות את תפארת גדולתו שהוא ההשפלה והענוה... הממשלה כמ"ל... ובאותה [הסעודה הרג את ושתין] על אשר לא עשה מלאך המלך ואי ענותנותו, ולא עוד אלא שאיוה והזהיר כל העם מהיות עניו ואמר להיות כל איש שורר בציתו ה'.

דף י"ב עמוד ב': והקרוב אליו וכו' כל פסוק זה על שום קרבתו נאמר וכו'. כלומר כי רז"ל קבלו כי מלך במגילה סתם משמש קדש וחול, וקאי אליו על הש"י, וכן דרשו על הראויות לתת לה מצית המלך לשמור בהן שבת [לקמן י"ג ע"ה] כוונתם ג"כ דהמלך היינו הש"י, וכן כעוב לב המלך ציון ע"י זמירות שמזמין ישראל בשבת על שלחנם, וכן נדדה שנת המלך [ע"ז ע"ב]. וכוה האחרון ממוכן אמר כלום יש אומה שהכינה שלחן לפניו, וממוכן זה פעל שחברג ושתי נמאל דזכות לחם הפנים הסב הכם הזכ שחברג ושתי וע"י תמלך אסתר. **ובזה יוצנו דברי הרוקה [ס' רכ"ה] שכתב צפ' אמור, אחרי פרשת המועדים כתוב לו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך רומח על חנוכה שעתידיים ישראל להוסיף על ה"ע, ואח"י ולקחת סלת ואפית רומח על פורים, ומה ענין לחם הפנים לפורים, אמנם למ"ש רמז גדול יש כאן, כי מלות לחה"פ יגרסו ימי הפורים ט.**

להיות כל איש שורר בציתו ומדבר כלשון עמו. לריך ביאור מה ראה ע"י מעשה ושתי לגזור ככה. אמנם ארז"ל [לעיל] וחמתו בטרם צו מאי כולי האי, שלחה ל' בר אהורירא דבי אבי אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי והאי גברא

(ה) חת"ס עה"ת, דברים, עמוד כ"ב, ד"ה וכן.

(ה) חת"ס עה"ת, במדבר, ע' קל"ה.

(ו) מספר שורות שבמקור, המבארים מאמר הגמרא לעיל י"א ע"א, הושמטו כאן, הואיל והובאו בפנים על מקומם.

(ז) הנקודות, המורות על השמטת חיבות בגלל טשטוש הכתיב, הם במקור.

(ח) חת"ס על התורה, שמות, עמוד קכ"ז.

(ט) ליקוטי חבר בן חיים, בשם מרן ז"ל, ח"ב דף ט"ו טור א' — וכ"כ שם מ' טור א'. ובתר"מ מהדורק, לפורים, ע"ח טור ב' ד"ה אדמתא.

[illegible]

תפשה וי"ש צמלות השמיעות והיו לזה החכם שני תלמידים שם האחד גדוק ושם השני ברום ובאשר שמעו שאמר זה ההנחמך יאלו מפליג ואמר האחד לחברו הנה הרב אמר צבירוס שאין לאדם כל גמול לא עוים ואין מקוה כלל כי לא הבינו דברנו ושמן האחד מחנך היו חברו ויאלו מן הכלל והביטו המורה. התפחדה האחד כי זאת לא ילחצו כי זאת אמת וקראום החכמים דבוקים ויפחוסים ובאשר לא היו יבולים לקבץ הקהלות לפי מה שהגיע להם מן האמונה שזאת האמונה הרעה מפריד הנקבצים כ"ש שלח תקבץ הפחדים ועו לאמחין הדבר שלח יכלו לבטל אלף הסמן שאילו היו מוסיפים אמת מפייהם היו הורגים אותם ר"ל דברי מורה (ו) ואמר כי לא אחד לקשטו שהוא מאמין במורה ולאקט על הרבה שאינה האמונה וזה לפיכך עומד מן ההנהגה המקובלת למירוץ מן חלק שבע הפי' בצמירתה היה יכול להקל במה שיראה ולהכביד במה שירא

רבינו עובדי
 את משמרת. עשו משמרת למשמרת: **ב** משיירי. משיירי שלאחר שמתו כלן
 נשתיירה הקבלה בידו. והוא היה כהן גדול אחר עזרא: הוא היה אומר. כלומר כן
 היה מרגלא בפומיה תמיד וכן כל כ' פלוני אומר. הוא היה אומר. במסכת זו. פ'
 היה רגיל לומר כן תמיד: **הענין עומד**. לא נבדא העולם אלא בשבילי ל' דברים
 הללו: **על התורה**. שאמלוי לא קבלו ישראל את התורה לא נבדא שמים וארץ.
 דכתיב (וימתי לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי: **ועל**
העבודה. עבודת הקרבות שכן שנינו במסכת תענית: תענית נאמלת מעמדו לא נקימו
 שמים וארץ. ונצינו שבשמים הקרבות שחקרין נח נשבע (הקדוש ברוך הוא)
 שלא יביא מבול לעולם. הרי שהעולם עומד על הקרבות: **ועל נפילות החרים**.

לתורה: **ב** שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, *על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים: **ג** אנוניגנום איש סוכו קבל משמעון הצדיק. הוא היה אומר^ד, ^האל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס^ו, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ^זיהיו מורא שמים עליכם: **ד** יוסי בן יעוזר איש צרידה ויוסי בן יחנן איש ירושלים קבלו מהם. יוסי בן יעוזר

[illegible]

במה שירצה ולהכזיב צמה שירצה כפי כונתו אחר שאינו מאמין

רבינו עובדיה מברמנזא

דכתיב (ההלים פט) עולם חס אבלים. ולבקר חזלים. ולקבוצ מתרגמינן פורסנא אדא מה שחל כלום. כמו מל שיתק אדא שעשו לו. ואלא תלכו חזלים פורס ויהי מורא שמים עליכם. אע"פ מאהבה זרין במ"ז. והעובר במאהבה חז"ל עובד מלאכה חז"ל בועז: ויסיב בני עזרא אדא

ב שמעון הצדיק כהן גדול היה. משירי לשון שיריים כלומר בסוף שלא היה עומס בתחלת המעשה כימי עולא: **על התורה שנאמר** (ויקרא יג) **אל כל צרימי יומם ולילה מקום שמים וארץ לא שממי: ועל העבודה.** של בית המקדש כמו שמאנו תעמית אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ לכן היה קורין במעשה גדולאכל כל ימי הצעט: **ומי מביאלין חסדים.** מלוא מעמולו לעני שהוא גדול מהצדקה לפי שאינו מתבייש ועוד שממילת חסדים טובא בין צעסירים בין צעניים [בין צמחים בין צמחים בין צנופי בין צממנו מה שאין כן בצדקה כמו שאמרנו גדולה ממילת חסדים] יומת מן העולם [וכס"ג (תהלים יג) וחסד י' ממואל ועד עולם] על ידיא וקבי (ס' וספד י' כ' אחרמי עולם חסד יציה] ללמדך שצטציל החסד הטוול מתקיים: **ג** **אנטיגנום קבא משממין חסדים.** אלה המורה: **הוא היה אומר.** הכי היה מלמא מרגלא צפומיה: **הוא יציה תהיו עבדיה.** רבוי, פרס לשון ערך כמו צערך ומתרגמי צפורסקיה. פרס מתנה (צופטיס י' ג') נשאי המתנה

אקיים מלצת בוראי כדי שסיפק לי כל זכרי אלף עטוד מאהבה: ויהי מורא שמבי
עלייכם. לפי שאין שכן מלצת בעולם הזה שגמלר (דגים) (ח) אשר אנכי ממלך הים
היום לגשתם אל הים ליתום עשר. ויחלמינו בספר ערוב שדקום ויביתום מלצתיו אל הים
אנטיגוס היו וילמד אל תהיו כעבדים וכו' אלף שדקום שמשמשין תמידי על
מנה של לקבל פרס אל פינה להם הטעם ותפסי שהיה רגיל לומר כן והפכו למינות
ונקראו כל הנאים ואלהם דקרון ומוסיון: ד יוסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן
קבלי מהם. מאנטיגוס קבלו את המורה:

הגזרות והתקנות אחר שלא יכלו לדחות הכל הכתוב והמקיבל ועיד שהתרחצ להם הדרך כפי כונתו אחר שאינו מאמין כלל בעיקר ואמנם בקשו דברים המקובלים אל קצת בני

מכרמנרה

דכתוב (תהלים פט): עולם חסד יבנה. וגמילות חסדים הוא לשמח חתנים. ולגנח אבלים. ולבקר חולים. ולקבור מתים. וכיוצא בזה: **ג פרה**. לשון ערך עורכ מתרגמין פורסא הוא מה שאדם נתן למי שעבד אותו והוא אינו חייב בדין ליתן לו כלום. מה שיתן אדם לבנו קטן או לאתרו או לעבדו מפני קורת רוח שעשו. ואפילו להתן פרס כזה אל עיבוד אדם את בוראו אלא מאהבה בלבד: **יהי מורא שמים עליכם**. אע"פ שאתה עובד מאהבה עבדו ג"כ מיראה שהעובד מאהבה דו"ק במי"ע. והעובד מיראה הוא ממצות ל"ת. ומצאנו עבדונו שלמה. וכן אמרו חז"ל עבד מאהבה עבד מיראה. שגם באת לבעוט עד שאתה ירא ואין ירא בנפש: **ו יום כי יעזבו איש מירדה ויום כי יוהנו איש ירושלים**. כל התנאים

אבות פרק ראשון

רמב"ם

ג

מסורת הש"ס

- ↑ ”ב”מ דף ק”ס: [עירובין דף ק”ג].

עין משפט
נר מצוה

א מיי פרק ו' מהלכות דעות הלכה ז':
ב מיי פרק י' מהלכות מחנות עניים הל"ו:
סמג עשין קסג טור שו"ע:
י"ד סי' נ"ג סעיף ו':
י ג' מיי פרק ה' מהל' דעות הל"ד טור שו"ע:
אבן העזר סי' כה סעיף ז':

פירוש הגר"א

(ד) יהי ביתך בוי. שנאמר (דברים יא) ולדבקה צו ואמרו בספרי ובי אפשר לדבק זה' אלא הדבק בחכמים כו': והוי **מתאבק** בוי. ר"ל שתלך תמיד אחריהם כמ"ס (משלי יג) הולך את חכמים יחכם ומשלו לחנוני מוכר בשמים שנאמר האבק צו ובאדר"ל פי' שר"ל שתשגז לפניהם על הארץ ותקבל דבריהם בלימה ציראה ברתם וזיע כדרך שקבלו אבותינו מהר סיני בלימה כו' וכמ"ס בפ"ג דברכות (כ"א ז') והדעתס לנענך וגו': והוי **שותה** בוי. כמ"ס (ישעיה נה) הוי כל נמא וגו':

(ה) יהי ביתך פתוח בוי. כמו אברהם אבינו שנאמר (בראשית כא) ויטע אשל וגו' ויקרא שם וגו' ואמרו (אדר"י) שם וגו' שם של אברהם אבינו מפולס כו' וכל הנא אכל ושתה ויפירך לשמים וכל שהפה שאל מנזי כו': ויהיו עניים בוי. כמ"ס (איוב לא) ואוכל פתי לצדי ולא אכל יתום ממנה וגו'. ועי' באדר"י: וא"ל תרבה בוי. שמה נטרד קרח כמ"ס ברכה ו"ח מכאן אמרו כו':

(ו) **עשה לך רב**. כמ"ס ודגדג משה ואהרן ואמרו (במכילתא דא ע"ס) שהיה משה אומר לאהרן למדני ואהרן למשה והיה הדבור יוצא מפיך שניהם: וקנה לך חבר. כמ"ס (קהל ד) יש אחד ואין וגו' טושים השנים וגו' ונאמר (מלאכי ג) או נדדנו וגו' וכמ"ס ברכות (ס"ג ז') מלי דכתיב סרז אל הדמים וגו' ולא עוד אלא שמתפשט' שחברו מעמידו על האמת כמ"ס בפ"ק דמגילה (ה') קרי עליה טושים השנים וגו' ו"ס קנה כמ"ס (משלי כג) אמת קנה וגו' וכמ"ס (מכות י' א') ומתבירי יותר מהם:

קובץ מפרשים

א **באשתו** **אמרו**. מה שהקשה המו"ט דאם נאמר דהוי דברי רבנו הקדוש לא הל"ל אמרו בלשון רבים כ"ל דה"ל דהוי הוא לנינו ונקראהו בחולם (רש"ש): ב' נענין הקלאים כו' רבינו שמאלו ילאו אלו כמות הרעות ויקראו באלו אלנות קראים. ושמוסם אלא חכמים גדוקים וציוסוסים. נ"ב ע' כחרי מאמר ג' סי' ס"ה שבי כי צימי שמעון בן שטח תחמש דת הקלאים ע"י

ואלו כפרו בחמית הממים ובשכר ועונש. ואלו הקראים מאמינים בגמול רק מכחישים בקבלת מו"ל. והסתילו להסתנן בזמן ר' יהודה גאון ע"י ענן ושאלו שהסתילו להדים את ישראל. דע דקשה לי קו' ממורה דממשנה זו ומצרייתא דאבות דר"נ משמע דרק צימי אגטיגוס ילאו אלו הדים הכופרים בגמול ועונש. ואולם מלשון המשנה סוף ברכות משמע דצימי עורא כנר ילאו אלו הכופרים.

בית ועד לחכמים. ללמוד שם: והוי **מתאבק בעפר רגליהם**. שמהא משמשן: **בצמא**. כאלס שהוא נמא ומאכז ושותה ללמאון ולא כאלס שהוא צנע: **ה פתוח לרוחה**. פתוח לד' רוחות להכנס עוצרי דרכים [וכן אמר ציואכ (מ"א ז לה) ויקצר צביתו צמדבר. (סנהדרין מ"ט) וכי ציתו צמדבר היה אלא שהיה ציתו כמדבר לד' רוחות וכן איוב אמר (איוב לא ח) ואכל פתי לצדין: ויהיו עניים בני ביתך. כלומר אל תרצה עבדים ושפחות לשרתך אלא הצא עניים במקומם ושרתוך ותקבל עליהם שכר: **אל תרבה שיחה עם האשה**. ואפי' היא אשתך לפי שאתה מתצטל מדברי תורה או שאס צאת להרצות עמה דברים תצא לספר לה המחלוקת שעשית עם חצרך ודעתן של נשים קלה עליהן ומיד תלך גם היא ותתקוטט עם חצרתה אשת חצרך ותמנא מצאה ל ידי ציון כך מפורש בלוצת דר"נ שהוא מארץ ישראל. ובלוצת דר"נ של נרפת מוקיס בלשמו נדה וכדי שלא יצא עמה ל ידי עצירה ונראה דאפי' טהורה לפי שצוטל מדברי תורה: **ק"ו באשת חבירו** שלא ירצה שיחה עמה מפני השעד: **ו יהושע בן פרחיה ונתאי הארבל'י קבלו מהם**. מיוסי בן יועזר ומיוסי בן יוחנן: **יהושע בן פרחיה אמר**. הכי הוי מרגלא צפומיה והכי אמרינן ככולהו: **עשה לך רב**. שלא תהא אחה למד לנעמן מסצרא אלא מן הרצ ומן השמועה: וקנה לך חבר. אמרי לה ספרים ואמרי לה חצר ממנש לפי שטועים השנים מן האחד וכן הוא אומר (ירמיה ז) חצר אל הצדים ונאלו:

רבינו יונה

יועזר אמר יהי ביתך בית ועד לחכמים. ר"ל בית שיתקבצו לשם החכמים כאשר יצטרכו לדבר זה עם זה. ואין זה אלא בבית אדם גדול וחשוב שאם בבית אדם פחות כאשר יאמרו לחכם ללכת שמה שמא לא ירצה כי הוא נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' לא יכבד: והוי **מתאבק בעפר רגליהם**. שינהג להם כבוד שיהיה דרכם לעמוד לפני החכם ומהן יושבין על הספסלים בבית המדרש ומהם יושבין לפניהם על גבי קרקע בעפר רגליהם כמו שאמרו כל הימים ששימש אותו תלמיד בישיבה שימשתי אני בעמידה. וזהו שאמר התכבד עם כל הבריות והוי מכבד את החכמים והוי שותה בצמא את דבריהם. וזהו כמו שנאמר (משלי כז ז) נפש שבעה תבוס נופת ונפש רעבה כל מר מתוק. מי שהוא שבע מדברי תורה ואין חפצו בהן אפי' אומרים לו מרגליות בתורה תבוס אותם נפשו. והרעב מהם ומתאוה לשמעם אפי' אומר לו דבר בלא טעם ימתק בפיהו וישמח בו שהוא יודע שהוא אמת אחר שרכו אמרו: **ה יוסף בן יוחנן איש ירושלים אמר יהי ביתך פתוח לרוחה**. י"א שימצאו בכיתו הרוחה בני אדם הצריכין או פי' שיהיה ביתו כבית אברהם אבינו ע"ה שיהיה ביתו בדרך במקום דוחק כדי שיכנסו לשם העוברים והשבים ויהיה ביתו פתוח לארבע רוחות מכל צד שיכבאו שימצאו פתח פתוח ויפנו לשם כמו שאמר איוב (איוב לא לב) דלתי לארח אפתח: ויהיו **עניים בני ביתך**. הוא נדרש לשני פנים במקום שקונה עבדים ומפרנסם ישתמש בעניים ויפרנס אותם ולא יצטרך להוציא מעות בקנייה שנמצא מרויח ועושה מצוה. פ"א וגם שיהיו העניים רגילין לביתו ויעמדו שם בלא בשת פנים בהראותו להם פנים של שמחה ולתתו להם רשות בכל אשר לו כאשר יתן איש לבניו ולאנשי ביתו: **וא"ל תרבה שיחה עם האשה**. ששיחת הנשים מביאה לידי הרהור עבירה וביטול תורה. **באשתו אמרו ק"ו וחומר באשת חבירו**. (כמוד"ל באבות דר' נתן) באשתו נדה אמרו ק"ו באשת חבירו ר"ל שלא ירבה דברים עם אשתו נדה שמא יתגבר עליו יצר הרע ויבוא לידי פשיעה וק"ו באשת חבירו שיצרו תקפו עליה ביותר שאם בזאת שלמחר תהא לו מותרת ודומה לו פת בסלו אמרו כ"ש באשת נכרי שהיצר מתאוה אליה כענין שנאמר (משלי ט יז) מים גנובים ימתקו. ונראה לפרש כפשוטו באשתו אמרו שלא להרגילה בדברים לעולם כדי שלא יהא מצוי עמה בכל יום. שאין לאדם להיות עם אשתו להנאתו אך לקיים המצוה. להפריש בין האדם ובין הבהמה כמו שאמרו במסכת ברכות

רבינו עובדיה מברטנורא

הנוכרים בפרק זה זוג זוג פלוני ופלוני קבלו מפלוני ופלוני. הראשון מהם נשיא. והשני אב כ"י: יהי **ביתך בית ועד לחכמים**. כשירצו החכמים להתקבץ ולהתועד יהיה ביתך מוכן לדבר זה שיהיו רגילים לומר נתקבל בבית של פלוני. שא"א שלא תלמוד מהם איזה דבר חכמה. משלו משל למה"ד לנכנס לחנותו של בושם אע"פ שלא לקח כלום מ"מ ריח טוב קלט והוציא עמו: והוי **מתאבק בעפר רגליהם**. כלומר שתלך אחריהם. שהמהלך מעלה אבק ברגליו. וההולך אחרי מתמלא מאבק שהוא מעלה ברגליו. פ"א שתשב לרגלים על הארץ שכן היו נוהגים שהרב יושב על הספסל והתלמידים יושבים לרגליו על גבי קרקע: והוי **שותה בצמא את דבריהם**. כאדם צמא ששותה לתיאבון ולא כאדם שבע שקץ במזונו שמואס אפילו בדברים הערבים וטובים: **ה יהי ביתך פתוח לרוחה**. כביתו של אברהם אבינו ע"ה שהיה פתוח לארבע רוחות העולם. כדי שלא יצטרכו האורחים להקיף למצוא הפתח: ויהיו **עניים בני ביתך**. ולא יקנה עבדים לשמשו מוטב שיהנו ישראל מנכסיו ולא זרע כנען הארור: **באשתו אמרו**. מדקאמר עם האשה ולא אמר עם אשה. למדנו שבאשתו אמרו. אי דמפרשי באשתו נדה בלבד. שלא יבא לידי הרגל עבירה. ומדברי המשנה נראה דאפילו באשתו טהורה. וכן אמרו

מעשה שארע עם אליעזר בן פועיה (קדושין ס"ו ע"ב) וע' רמב"ם פי' המשנה פ"ק דמולין. וע' מאור עינים ספ"ג ושלך אמרי צינה שבי שהקראים והגדוקים שמי כמות נפרדות הס. כי מצרי מו"ל לא נזכר שם קראים רק גדוקים. ואלו כפרו בחמית הממים ובשכר ועונש. ואלו הקראים מאמינים בגמול רק מכחישים בקבלת מו"ל. והסתילו להסתנן בזמן ר' יהודה גאון ע"י ענן ושאלו שהסתילו להדים את ישראל. דע דקשה לי קו' ממורה דממשנה זו ומצרייתא דאבות דר"נ משמע דרק צימי אגטיגוס ילאו אלו הדים הכופרים בגמול ועונש. ואולם מלשון המשנה סוף ברכות משמע דצימי עורא כנר ילאו אלו הכופרים.

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 26

(ב) אנטיגנוס איש שוכו היו לו שני תלמידים שהיו שונים בדבריו שונים היו² לתלמידים ותלמידיהם לתלמידים עמדו ודקדקו אחריהן אמרו מה

שנו"ם: 9 בד"ו - והיו שונים לתלמידים.
16/08/2018

מגן אבות

תחת כסא הכבוד ונמצא שכרו כאלו עשה בעולם הזה גם בעולם הבא. התועלת הד', שבהיות עובד את ה' שלא על תנאי בודאי יוסיף אומץ וירבה בעבודתו בכל כחו, מפני שהעבד שכבר קצץ עם רבו כך וכך הנה אין מפחד אם יעשה הרבה או מעט כי גופו קנוי לו ואם שכיר הוא בא בשכרו, אבל אותו העבד שלא פסק עם רבו שום דבר אלא מה שיכשר בעיניו אין ספק כי יתחזק במלאכתו כדי שגם אדוניו ירבה לו כי יבוא שכרו לפניו. וכן הענין בעבודת השי"ת, שבהיותנו עובדים אותו לאהבה ושהוא אב הרחמן ויעשה עמנו כטוב בעיניו אין ספק כי נרבה אומץ וחוזק בעבודה.

עוד למדנו היות האדם עובד ומשמש את רבו בכל כחו גם שלא יהיה לסבת פרס כי אם כה יעשה הוא פוגם תורתו ועושה קרדום לחתוך בה. וכן לא יעשה בדברי התורה הקדושה. והרי מצינו אסור קבלת שכר על לימוד תורה כדאשכחן מסכת נדרים (ל"ז ע"א) כאשר צוני ה' מה אני בחנם אף אתם תלמדו בחנם והאריכו שם בתוס' (ע"י בר"ן שם) לתת טעם למה שעשה נוטלין שכר ותירצו שהוא שכר בטלה וכן מוכח בירושלמי (פרק רביעי ה"ג).

(ב) אנטיגנוס איש שוכו וכו'. הנה בא לבאר היאך פקרו הרשעים של המינין ומה היתה תחלת

הפחותים ואין שכרו כי אם מעט מזער, אמנם העושה ע"מ שלא לקבל שכר הנה בודאי פנייתו היא לעשות עבודה בעולם הבא לפי שכל מצות שצוה הקב"ה בעולם הזה יש להם שורש בעולם העליון ועשה פרי למעלה, וזה אינו עושה אותם לסבת שכר אלא לעשות רושם בעולם העליון, נמצא שעושה מלאכה בעולם הזה ובעולם הבא, ולכך ראוי שינתן לו שכר הרבה מאוד אחרי שעשה מלאכה בחצרות המלך ובמקום מושבו, וז"ש תקבלו עליהם שכר כאלו עשיתם בעולם הזה ובעולם הבא, כלומר כאלו העשיה היא בעולם הזה ובעולם הבא.

ונמצינו למדין לימוד גדול רב התועלת והיא עבודת השי"ת לשום סבה כלל ומדבר זה יפרדו תועלות הרבה. התועלת הא', הוא היות יראת ה' על פניהם ומגמת לעולם ולא יחשבו שה' חייב להם דבר מהמצות אשר עשה אחרי שהוא עושה דבריו ומצותם לא לשום פרס כלל אם כן אינו חייב לו הקב"ה כל מאומה אבל הם חייבים לו. התועלת השני, ימשך על גודל השכר כאשר ביארתי שלסבת שלא שאל ממנו שום דבר הקב"ה יכפול שכרו והוא משל אותו העבד שלא שאל מרבו מאומה כי אם אשר ייטב בעיניו וכראות רבו טוב לבבו כופל לו השכר. התועלת הג', היות האדם העובד את ה' מאהבה לא לשום סבה כאלו [עושה] רושם בעולם העליון וכל מצוה שעושה חקוקה

ראו אבותינו לומר³ אפשר שיעשה פועל מלאכה כל היום ולא יטול שכרו ערבית
אלא אלו⁴ יודעין אבותינו שיש העולם ויש תחיית המתים לא היו אומרים כך. עמדו
ופירשו מן התורה ונפרצו מהם שתי פרצות צדוקין על שום צדוק ביתוסין על שום
ביתוס שהיה⁵ משתמש בכלי כסף וכלי זהב כל ימיו ולא היתה דעתו גסה עליו אלא
צדוקים אומרים מסורה בית פרושין⁶ שהם מצערין עצמם בעולם הזה ובעולם הבא

אין להם כלום.

פליק פרקא

שנו"פ: 3. בד"ו - לומר דבר זה. 4. בד"ו - אילן הין יודעין אבותינו שיש עולם אחר כו'. 5. בד"ו -
והיו משתמשים בכלי כסף וכלי זהב כל ימיהם ולא היתה דעתן גסה עליהם. ועי' פירוש רבינו שגרם
אוצר החכמה
והיה" כו' "דעתו גסו עליו" וקאי על ביתוס, יעו"ש. 6. בד"ו - מסורת הוא ביד פרושים.

מגן אבות

דעותיהם המעופשות, ולכך אמר שטעותם
היתה מדברי אנטיגנוס שלא הבינו דבריו
אלא הוסיפו רשע ודקדקו בדבריו ואמרו
שבהיות שאמר שלא יקוה האדם לגמול
כלל חשבו לומר שאין שכר ועונש ולית
דין ולית דיין, שאי אפשר שיהא אדם
עושה מלאכה כל היום ולא יטול שכרו
ערבית, אלא בודאי שכבר ידעו רבותינו
שאין תגמול כלל על המעשים טובים,
ולכך פירשו מן התורה.

דעותיהם המעופשות, ולכך אמר שטעותם
היתה מדברי אנטיגנוס שלא הבינו דבריו
אלא הוסיפו רשע ודקדקו בדבריו ואמרו
שבהיות שאמר שלא יקוה האדם לגמול
כלל חשבו לומר שאין שכר ועונש ולית
דין ולית דיין, שאי אפשר שיהא אדם
עושה מלאכה כל היום ולא יטול שכרו
ערבית, אלא בודאי שכבר ידעו רבותינו
שאין תגמול כלל על המעשים טובים,
ולכך פירשו מן התורה.

דעותיהם המעופשות, ולכך אמר שטעותם
היתה מדברי אנטיגנוס שלא הבינו דבריו
אלא הוסיפו רשע ודקדקו בדבריו ואמרו
שבהיות שאמר שלא יקוה האדם לגמול
כלל חשבו לומר שאין שכר ועונש ולית
דין ולית דיין, שאי אפשר שיהא אדם
עושה מלאכה כל היום ולא יטול שכרו
ערבית, אלא בודאי שכבר ידעו רבותינו
שאין תגמול כלל על המעשים טובים,
ולכך פירשו מן התורה.

דעותיהם המעופשות, ולכך אמר שטעותם
היתה מדברי אנטיגנוס שלא הבינו דבריו
אלא הוסיפו רשע ודקדקו בדבריו ואמרו
שבהיות שאמר שלא יקוה האדם לגמול
כלל חשבו לומר שאין שכר ועונש ולית
דין ולית דיין, שאי אפשר שיהא אדם
עושה מלאכה כל היום ולא יטול שכרו
ערבית, אלא בודאי שכבר ידעו רבותינו
שאין תגמול כלל על המעשים טובים,
ולכך פירשו מן התורה.

פ"ט ב אין בין העוה"ו וכו'. מיתרל דשמואל פרק כמה אשה יולאה (שבת ס"ג.) כתבתי בפרק קודם זה מה שיש לספק בלשון זה:

פ"י ד שמא תאמר הריני לומר תורה בשביל שאהיה עשיר וכו' במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו. פרק לפני אידיתן (דף י"ט.) מיתרל דרבי אלעזר:

אל תהיו כעבדים וכו' פ"ק דלכות [משנה ג'] ונפי שנתמך ממאמר זה ענין לדוק וצייחוס כתב שהיו מלווים תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד, כלומר ולא ללכת:

ד דבר ידוע וכו'. עד שיסנה זה תמיד כראוי: כתב הראב"ד א"ל זה השניין וכו' שלא תשים עליהם לך, עכ"ל. מ"ש לשון שיר נראה דהיינו לומר שישמח בזה ה' כמו שאדם שמת בשיר. הסי' י' שיש חלקנו מאוהבי שמו אמן וכן יהי רצון:

נשלם ספר המדע

ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור לישראל. וכבר אמרו חכמים הראשונים אין בין [וא] העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד:

פרק עשירי

א אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות

בה או כדי שאזכה לחי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזוירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא. אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה: **ב** העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה בא בגללה. ומעלה זו מעלה גדולה מאד ואין כל חכם וזכה לה. והוא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה והיא המעלה שצונו בה הקב"ה על ידי משה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה: **ג** וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה. יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך. והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני. וכל שיר השירים משל הוא לענין זה: **ד** אמרו חכמים הראשונים שמא תאמר הריני למד תורה בשביל שאהיה עשיר בשביל שאקרא רבי בשביל שאקבל שכר בעולם הבא תלמוד לומר לאהבה את ה' כל מה שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה. ועוד אמרו חכמים במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו. וכן היו גדולי החכמים מצוים לנבונני תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב וכו' אלא מפני שהוא הרב ראוי לשמשו כלומר עבדו מאהבה: **ה** כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות הרי זה עוסק שלא לשמה. וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה. ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשמלמדו את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדו אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה: **ו** דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה. כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך. אינו אוהב הקב"ה אלא ברעת שידעוהו. ועל פי הדעה תהיה האהבה עם מעט מעט ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה:

חשבת הראב"ד

*דבר ידוע וברור וכו'. א"ל זה השניין לא ידענו ל"ל זה דבר מיון. ואנו מפרשים אותו בשני ענינים לשון שיר כמו שניין לדה, וענין אחר נעבור להסבחה משנה בענין של משיח אליהם לז:

סליק פירוש ספר המדע בעור המלמד אדם דעת

הנחת משיגה בענין של משיח אליהם לז:

בכל לבבך ובכל נפשך. אינו אוהב הקב"ה אלא ברעת שידעוהו. ועל פי הדעה תהיה האהבה עם מעט מעט ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה:

נגמר ספר ראשון והוא ספר המדע.

לחם משנה

ישנה דבר מטעמו ולהיות אור הלכנה כאור החמה ואור החמה שבעתים אין לך שינוי טבע גדול מזה. ובספר קטן משנה בסוף הלכות מלכים כתב הרמ"ז לתוך השנה הראש"ז ז"ל על ההיא דבן כוזיבא הרגוהו וכו' דרבינו אורי לטעמיה דפסק כשמואל דאמר אין בין העוה"ו וכו' גם זה קשה למה שכתבתי דפסק כר' חייא בר אבא דאין מקום למירוח ההשגה ההיא ז"ל:

הנחות מיימוניות

ב [6] שמואל פרק חלק וכו' בבה איזה וכו' אין עומדין:

ה ואמרו חכמים לעולם יעסוק עד ויעבדו מהנהגה. כבר כתבתי בהלכות מ"ח כנמה מקומות אמרו כן וגם הוא בפרק חפלת השחר (דף כ"ח): **ז** דבר ידוע וברור עד סוף הפרק שהוא סוף הספר: כתב הראב"ד לא ידענו למה דבר כיון וכו' שלא תשים עליהם לך עכ"ל: ואני אומר כי הפירוש השני הוא עיקר אלל ר"ע ז"ל והוא נכון ופה:

נגמר ספר ראשון והוא ספר המדע

מענין הבדלה, וענין הבדלה שכתב רש"י בשבת, הגדר הוא שאם עושה מלאכה לפני שמבדיל, נמצא שהשבת נסתיימה אצלו בלי שליווה אותה, ואת השבת ביציאתה יש מצוה ללוות כפי שמלווים את המלך, ואין עצם המלאכה אסורה, אלא שע"י שעושה מלאכה נמצא שלא ליווה את השבת, וזה אינו ענין למש"כ רש"י בפסחים על עצם המניעה מעשיית מלאכה משום כבוד שבת, כלומר שעצם המלאכה היא הנמנעת, וצ"ע. ואח"כ ראיתי קונטרס 'בואי כלה' (תשס"ט) על עניני תוספת שבת באריכות, ראה שם.

במוצ"ש משום כבוד שבת שמוסיפין מחול על הקודש, ע"כ. ועי"ש בהגהות מלוא הרועים שביאר שאין כונת רש"י לתוספת שבת שהיא מדינא, ולזה סגי בזמן כל דהו, אלא הוא ענין בפ"ע שאין עושין מלאכה כל מוצ"ש משום כבוד שבת, ועי' תוס' שם מהיבדוק שלמי. ובחי' מרן רי"ז הלוי בה' שבת פי' כונת רש"י על איסור מלאכה קודם הבדלה, שיסודו הוא משום כבוד שבת, והוא גם מש"כ רש"י שבת קנ, ב שאומר המבדיל בין קודש לחול להיכרא בעלמא ללוות את המלך. ע"כ. ויש לעיין בדבריו, דמלבד מה שלא נזכר ברש"י פסחים שם כלל

סימן יג

להוציא מליבם של צדוקים⁴⁷

וישבות ביום השביעי (ב, ב)

המפרשים הפסוק (שמות לד, כא) בחריש ובקציר תשבות שיש על כך איסור בשבת, וכמו שהביא האבן עזרא שם. וכן הובאה שם הגמ' ריש יומא שהיו מטמאים את הכהן השורף את הפרה להוציא מליבם של צדוקים. וכן כל הסוגיא מנחות סה, א על מצות הבאת

כבר נודע מש"כ כמה מגדולי המפרשים על כמה עניני תקנות והלכות, שביסודם הם להוציא מדעת הכופרים בתורה שבעל פה, עי' בעליות אליהו על תולדות הגר"א בקונטרס מעלות הסולם הערה יב על ענין עונת ת"ח בשבת, שהיא כנגד הקראים

47. נדפס בחלקו בקובץ 'ירושתנו' חלק ט.

דולק בשבת, [ועי"ש בתוס' רע"ק על המשנה אות לו מה שתמה, ומש"כ תפארת ירושלים שם, וע"ע שיטה לקדמון באס"ז שם], וראה בחי' רבינו פרחיה על שבת ר"פ במה מדליקין מש"כ בזה. וראה בספר אבני שוהם לרמי"ל שחור כך ב עמ' רטז-ריז. וראה בהגהות עיתים לבינה לר"י שור על ספר העיתים עמ' 177 על תקנת קריאת פ' במה מדליקין בערב שבת, כדי להוציא מלבן של צדוקים, עי"ש. וראה בספר התגבשות נוסח התפילה במזרח ובמערב (וידר) עמ' 323-351, על 'ברכה בלתי ידועה על קריאת פרק במה מדליקין', אריכות בנושא זה, ובפשוטו הוא לחיזוק תורה שבע"פ. ובתוך הדברים הובא שם לשון מדרש תנחומא שהדלקת הנר היא מהתורה, וכן הובא שם שהיא קבלה בידינו מימי משה רבינו ע"ה, עי"ש, ואפשר שהכונה היא כמבואר במקרא העדה פ' וזאת הברכה ונדפס בספר זכרון ער לאחד' בענין תקנות מרע"ה, שיש להן תוקף כמו של תורה, וכל שנאמר בו מימי מרע"ה הוא בכלל תקנות מרע"ה, וכפי שהובא שם, וראה עוד בספר 'ברכות שנשתקעו' עמ' קצ-קצא. וראה הגש"פ 'חוקת הפסח' עמ' כז שאין ברכה על קריאת תורה שבע"פ, עי"ש. וראה אבודרהם דין ערבית של שבת (הוצאת קרן רא"ם תשע"ו) פ"ז אות ל בשם ר"ג ב"ר שלמה שרק על הדלקת נר שבת מברכין,

שהובא מאוצה"ג שהיתה מחלוקת חריפה עם הקראים, אי איכא איסור תחומין ביו"ט, עי"ש. וידידי המנוח הגר"א קצנלבוין זצ"ל אמר, שעפ"י דרכנו י"ל שמה"ט החמירו בתחומין ביו"ט ולא התירו לצורך אוכל נפש כשאר מלאכות, וראה בזה מהרש"א כתובות ז, א, וראה קרני ראם שם והגהות הרש"ש שם, שו"ת חת"ס או"ח סי' קעט, חי' רעק"א או"ח סי' תקפו אות ט, קהילות יעקב ביצה סי' יז, ולהאמור י"ל שהחמירו טפי בתחומין להוציא מלבין של צדוקים. [וראה המספיק לעובדי ה' לר"א בן הרמב"ם, מהדורת נ' דנה עמ' 160-161]. וראה רבינו מנוח פ"א מה' שביית עשור לענין קניבת ירק שלא יחקה את הכותים, ולא נתבאר.

וכן נמי הדלקת הנר בשבת שהיא אסורה אצל הקראים, לפיכך קבעו חכמים חובה ומצוה להדליק נר לשבת, והוא בכלל מצות עונג ומצות כבוד, כדאיתא ברמב"ם בה' שבת, ועוד נתנו למצוה זו תוקף יותר מקידוש בשבת, דנר ביתו עדיף כדאיתא בגמ', וכל זה להוציא מלבם של צדוקים. ושוב מצאתי שכ"כ בהגהות דברי שלמה לר"ש הכהן מוילנא על המעשה רב סי' קיד, במהדורת זלושינסקי עמ' קל-קלא. וראה בפיה"מ להרמב"ם ריש במה מדליקין הטעם שאין מדליקין בכל אלו שאינם דולקים יפה, דנמצא שישב בחשך ויניחנו ויצא, והרי יש מצוה שיהא נר

ולפיכך יכולים לעקור התקנה הקודמת, וראה ברמב"ם ה' ממרים פ"ב ה"ד מש"כ בזה דברים נמרצים. וראה שו"ת אהל יעקב (ששפורטש) סי' יז שהתנגד נמרצות לדברי ר"ש מורטירא בעל גבעת שאול, שהעדים זוממין נהרגין משום רוצח, וראה שם חוזק דבריו בגלל שהיא דעה חיצונית לענין כאשר זמם, עי"ש. וראה מאמרי על 'מעש"ר ומעשר עני באתרוג', נדפס בקובץ 'מוריה' גליון שא-שג, קצת טעם על קביעת ט"ו בשבט לקצת יו"ט, שהוא לחיזוק התורה שבע"פ, שמסרן הכתוב לחכמים שהם קובעים זמן שנות המעשר, עי"ש.

ומצאתי בשבלי הלקט סי' שז על חובת אכילה בערב יו"כ, וכתב וז"ל, ואחי ר' בנימין זצ"ל פי', כל האוכל

ושותה בתשיעי כאילו נתענה תשיעי ועשירי, להוציא מלבן של צדוקים שמתענין בו בתשיעי, לפי שלא ניתן הכתוב לידרש אלא לחכמים, וחכמים דרשו עיניו זה שהוא באכילה ושתיה, אך שצריך להפסיק לאכילתו מבעוד יום, והרי הוא כאילו התענה תשיעי ועשירי, שמפסיק באכילתו מבעוד יום בעוד שהוא יום תשיעי עד שלא יכנס עשירי, הרי הוא כאילו התענה תשיעי ועשירי, ולא משום תוספת חול על קודש נקט לה, אלא להודיע שכך הוא הדין, שאוכל ושותה כל היום ואותה שעה קלה חשיבה לו כתענית שלם, והרי היום נחלק לשנים, כמו אך ביום הראשון תשביתו שאור וגו', שחציו אסור וחציו מותר. עכ"ל⁵².

52. ונראה שלפ"ד שבלי הלקט, יש לפשוט ספיקו של הגרע"א אם נשים מצוות באכילה בערב יו"כ, שהרי לשיטתו חובת האכילה היא חלק ממצוות תוספת עיניו עי"כ, והרי מפורש בסוכה כח, ב שנשים מצוות על תוספת עיניו. והנה הרמב"ם כתב דין תוספת רק לענין עינו, בפ"א מהלכות שביית עשור ה"ו, ולכאורה ה"ז קצת דומה לסברת שבה"ל, שאין בזה מוסיפין מחול על הקודש, דלעולם הוי חול ומותר במלאכה, אלא שזה גופא הדין לצום בתשיעי, ברם הרמב"ם עצמו כתב דהוא משום מוסיפין מחול על הקודש, והוא גם בכניסתו וגם ביציאתו, ואכן צ"ע כיון שיותר במלאכה א"כ ליכא קדושה בזמן שמוסיפין, ועל עיקר שי' הרמב"ם האריכו המפרשים, וראה לח"מ שם בב' מהדורות והביא משו"ת מהר"י בן לב, וראה גם ב"י וב"ח סי' תרד. ולכאורה בעיקר הדרשא לשי' הרמב"ם דילפינן מקרא חדא גם למצות אכילה בערב יו"כ וגם לתוספת עינו, ובפשוטו יש בהך קרא ב' ילפותות, מדכתיב בתשעה לחודש בערב, ילפינן לאכילה בערב יו"כ, ומדכתיב מערב עד ערב תשבתו שבתכם, ילפינן לתוספות עינו. ואמנם פשט הגמ' יומא פא, ב אינו כן, דיליף בכניסתו מבתשעה לחודש וגו', וביציאתו ילפינן מקרא מערב עד ערב, עי"ש, ולהך מ"ד ליכא ילפותא על אכילה בעי"כ, ברם ברמב"ם י"ל כן, ואפשר שיש לו גירסא אחרת בש"ס, או מקור אחר, וצ"ע.

וע"ע אפיקי יהודה ח"ב דרוש מה בערבי נחל אות ה. ובראב"ן במסכת יומא ובראב"ה סי' תקכח נראה שאכן פי', שכל האוכל בתשיעי הכונה שאוכל עד התוספת, וע"י העינו בתוספת ה"ז נחשב תענית כל תשיעי, והתוספת היא משום מוסיפין מחול על הקודש, ובראב"ה שם יליף שני הענינים מהפסוק ועיניתם וגו', וכמו דנקטינן בשי' הרמב"ם וכנ"ל, ופשט שי' ראב"ה וראב"ן שאין חובת אכילה בתשיעי, ובב"י סי' תרד כתב כן באופן הראשון, עי"ש, אלא שעפ"י שבלי הלקט הנ"ל י"ל דהאכילה עד התוספת מורה על עצם התוספת, וכן מצאתי בפרישה שם סק"ב, עי"ש היטב. ושור"ר מש"כ בסידור ר"ש מגרמיזא עמ' ריד-רטו, עי"ש. ויש לציין להלכות ר"צ גיאת ה' יוה"כ עמ' נח, אבל לרחוץ ולסוך ולשמש מטתו מבעוד יום מותר, מידי דהוי אאכילה

במדבר ג, מה, מהמכחישים לענין ה' סלעים בפרה"ב, ולא נתבארה הכונה, ועי"ש בבאר יצחק ומחוקקי יהודה, וראה משנ"ת בס"ד בבן המלך על ה' פדה"ב פי"א ה"ו.

ונראה להוסיף בזה דברים עפ"י היסוד האמור, שהרי חזינן דכיון שטמאו את הכהן השורף את הפרה, מה"ט גופא הוסיפו חומרות רבות מאידך גיסא, וכמבואר בסוגיא רפ"ב דסוכה. ונראה דגם כל ענין פרק כירה ובמה טומנין שבמסכת שבת מבוסס על רעיון זה, שהרי לדעת הקראים אסור כלל להדליק אש בשבת, והיינו גם אם הוא דולק מערב שבת, ובאמת לפי ריבוי החששות של שהייה והטמנה בשבת שיכול כל אדם לבוא לידי איסור תורה של מבשל או מבעיר, היה מן הראוי שיאסרו חכמים כלל להשהות ולהטמין בשבת, ברם בגלל שהקראים סוברים כן, לפיכך לא יכלו חכמים לקבוע איסור כזה, שהוא מביא לכפירה בתורה שבע"פ, ולכן הוא מותר, אבל מאידך גיסא קבעו הרבה גזירות וסייגים של גרופה וקטומה וכו' שע"י כך לא יבוא אדם לאיסור תורה. וידועים דברי בעל המאור, שכל שאינו אוכל חמין בשבת, חוששין לו שהוא מין.

וראה ברמב"ם פ"ב מהלכות שבת ה"ג שכתב, ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה, שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות

בהם, הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם, אלא רחמים וחסד ושולם בעולם, ואותם המינים שאומרים שזה חילול שבת ואסור, עליהן הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם, ע"כ. והנוסחא 'המינים' היא עפ"י כת"י ברמב"ם מהדורת פרנקל, ונוסחת הדפוסים 'האפיקורסים', והיינו שמכחישי התורה שבע"פ למיניהם לא התירו חילול שבת במקום פקו"נ, וראה ערכי תנאים ואמוראים להר"י ב"ר קלונימוס רבו של הרוקח (מהדורת רמ"י בלוי) כרך א עמ' שיט-שכג. [ונראה 'ספר הפלשים' לאשכולי עמ' 36-38, ובספר 'הלכה הליכה ומשיחיות בכת מדבר יהודה' לשיפמן, עמ' 129, וראה לענין מלחמה בשבת ב'הצדוקים והלכתם' עמ' 170-182. וראה דורות הראשונים כרך א דף קסט, א - קעג, א]. ולעומת זאת הואיל ולפי קבלת התורה שבע"פ פקו"נ דוחה שבת או הותר בשבת, לפי חילוקי שיטות הפוסקים, חששו חז"ל שע"י כך יבואו לזלזל בחילול שבת ולעסוק ברפואה גם במקום שאין בו חשש ספק פקו"נ, ולבא ע"י כך לחלול שבת דאורייתא, ולפיכך החמירו שלא לעסוק בשום עניני רפואה בשבת וסמכו על גזירת שחיקת סממנין, וכמבואר ברמב"ם פכ"א מהלכות שבת ה"כ-לא מכמה מקומות במשנה וגמ'. וראה משנ"ת בס"ד במקרא העדה פ' בשלח סי' ע,

ולא על נר של יו"ט, ועי"ש טעמא. ולהאמור י"ל עוד, דרק בנר שבת החמירו בתקנתם להוציא מלבן של צדוקים, אבל בנר של יו"ט לא שייך זה, ועיין. וראה מאמרי על 'נר של יוה"כ ונר ששבת', בקרואי מועד על יוה"כ ונדפס ב'מוריה' גליון שיט-שכ, וגם הובא שם על ברכה על נר שבת בביהכנ"ס, וי"ל שהוא מה"ט להוציא מלבן של צדוקים, ומאידך גיסא איכא גזירת שמא יטה שלא לקרוא יחידי לאור הנר, והיינו כנגד הקולא צריך להחמיר, וכש"נ.

ויל"פ בזה גם מש"כ בפירוש התפילות והברכות לה"ר יהודה ב"ר יקר **ח"א עמ' קי**, בביאור נוסח תפילת מוסף של שבת עפ"י הגירסא 'תקנת שבת', וז"ל, על שם איזן ותיקן, ודרשינן עירובין כא, ב, שלמה תיקן עירוב לשבת, כלומר, רצית שיעשו תיקון לשבת שיוכל לצאת איש ממקומו, ע"כ. וכפי המבואר להלן, דהרי ע"י שאסור לטלטל האנשים כלואים בבתייהם, וע"י כך דומים בהנהגתם לקראים מכחישי התושבע"פ המפרשים הפסוק כפשוטו אל יצא ממקומו ביום השבת. וראה תוס' ישנים יבמות כא, א על תקנת שלמה המלך ע"ה, ויל"פ דעירובין ונט"י יש בהם איסור ותיקון האיסור, משא"כ שניות.

ולפי"ז י"ל ביאור נוסח הברכה 'על מצות עירוב', שלא נמצא במקו"א זולת בתש"ר, וכבר נתקשה בזה

האבודרהם בהל' ברכות שער תשיעי על ברכות העירוב, וכתב דהואיל ותחומין אין מערבין אלא לדבר מצוה, לזה ראוי הנוסח 'על מצות', לפיכך תקנוהו גם בעירובי חצרות ושיתופי מבראות, עי"ש. אך לדרך הנ"ל נחא טפי, דאכן כוונת חז"ל לבאר דאכן יש מצוה בהנחת עירוב כדי שלא יהיו כלואים בבתייהם, וכמש"נ.

וראה משנ"ת בס"ד ב'אוצר מפה"ת' גיטין ו, ב בשם האו"ז שהביא מתנחומא ומשאלתות שאילתא קכב, וראה שם שאילתא סג על טעמא דעירובי חצרות משום דרכי שלום, וראה ראשון לציון על שאילתא קכב, ומסורת הש"ס שבת לד, א. ולפי האמור יש להעיר על מש"כ הכס"מ פי"א מה' ברכות ה"טו, שאילו היה ידוע לנו שלא היה שוכח והיה מוציא מביתו דבר, לא היינו מצריכין אותו עירוב, ע"כ, ולפי דברי הר"י ב"ר יקר אינו כן, אלא מצוה לעשות עירוב כדי שיוכלו אנשים לצאת מבתייהם, אבל מ"מ נכונים דברי הרמב"ם שם שהעירוב אינו חובה, אלא מצוה בלבד.

וראה ספר הכוזרי מאמר שלישי פרק כג-מט, שמכחישי התורה שבע"פ, הכחישו היתר העירוב, עי"ש היטב, וראה במשנה עירובין סא, ב 'מעשה בצדוקי אחד' כו', וראה ברמב"ם פ"א מה' עירובין ה"טז, וכן שם פ"ו הכ"ד, שמברכים על עירובי חצרות,

אמר (להן) הקב"ה לישראל: (פ) אמר [לן] הקב"ה [לנביא לך] אמור להם לישראל:

(שאלמלי) כעסתי: (נ) [שאלמלא] כעסתי [בימי בלעם הרשע]: (מלמד שכל) אותן הימים לא ועם: (ק) [תנא כל] אותן הימים לא ועם [ה']: (בהגך תלת) שעי קמיתא: (ר) [בתלת] שעי קמיתא: כל שעתא (ושעתא) נמי (קאי הכי) (ט) כל שעתא נמי [מחורא] כל שעתא כל שעתא (אית ביה) שורייקי [פיישי בה] שורייקי סומקי בהדיא סומקי שעתא (לית ביה) שעתא [לא פיישי בה] שורייקי: שורייקי:

ההוא (צדוקי):

(ת) ההוא (מינא):

(טובא בקראי יומא חד שקל (ח) [בקראי טובא בעא למלטייה אול תרנגולא ואוקמיה בין כרעיה אנקט תרנגולא ואמר כרעיה לפוריה דערסא ועין בה סבר) כי (מטא): ויתבי קמיה אמר] כי [מטיא]: אמר ש"מ לאו אורח ארעא: [לכי מיתער] אמר ש"מ כו':

(ורחמיו על כל מעשיו כתיב וכתיב (ג) [שנא] גם ענש לצדיק לא טוב ואפי' גם ענש לצדיק לא טוב): במינאי מ"ט ורחמיו על כל מעשיו:

בשעה (שהחמה זורחת וכל) מלכי (ג) בשעה [שכל] מלכי מורח:

מורח:

מיד כועס (הקב"ה):

מיד כועס (הקב"ה):

ה ג ו ת

שם וצ"י: (פ) וצאה"ת הגי' ח"ל [משה] לישראל דעו כמה לדקות [עשה הקב"ה עמכם שלא [כעס] צימי צלעם [שאלמלא היה כועס צימי צלעם]. ו"ל ח"ל [נציא] לישראל: (נ) וכ"ה צסנהדרין שם וצ"י. וחלל השני פעמים כעסתי נגרר חיבה אחת ונר' שהיה כחצו [עליכם] כמו שהוא צ"י וצילקוט חיכה ו' חלל צלחת טעות הוא שצכל יום הוא כועס סחם וצחוחן הימים לא זעם כלל: [שאלמלא]. וכ"ה צכל הדפוסים הישנים ועי' חוס' מגילה כ"ח ח': (ק) וכ"ה צאה"ת וכ"ה צסנהדרין על הגליון. וט"ס צכולן: וצ"י ליחא (מלך דרגע רחח) וכן ליחא צאה"ת ועי' צהו' הרא"ש וכן מלחמי צהו' ר"י כ"י שהקשה על גי' זו ועי' חו' ע"ז שם. וצאה"ת ליחא מן (חיים כו' עד עד יעצור זעם) וחולי קלר אח המאמר ושם צסנהדרין ליחא: צכל הדפוסים הישנים הגי' תלמד [שחוחן] הימים: (ר) וכ"ה צצ"י וצרש"י וכ"ה צסנהדרין וצ"י. וצאה"ת הגי' [צתחלת] שעי כו' וט"ס: וצ"י ליחא (אמר חצי) וכן ליחא לפנינו צ"י: (ט) וגי' ישרה היא מלוד. והיצת מחורא ליחא גם צצ"י וצסנהדרין וצ"י: וצ"י ליחא (וקאי אחד כרעא) וכן ליחא לפנינו צסנהדרין וצ"י. וצאה"ת ליחא מן (וקאי כו' עד לית ציה שורייקי סומקי) וחולי קלרו וצסנהדרין ליחא שם: (ת) וכ"ה צצ"י וכ"ה צכל הדפוסים הישנים (לצד מן ד' צסליחא) צגמ' וצ"י ועי' חוס' וצענינים כאלה אין לסמוך כלל על ספרי הדפוס כי נשתנו מהלענזור: וצאה"ת הגי' [ריצ"ל הוה ליה דינא צהדיה ההוא מינחא נקט תרנגולא צכנפיה] סדר כו'. וגי' זו אינה נראית דמשום דהו"ל דינא צהדיה מילט קלייט ליה וצסנהדרין שם הגי' כדפוס: (ח) צצ"ל צקראי טוצא שקל תרנגולא ועיין כי מוטא ההיא שעתא נמנס והשאר ליחא. וצילקוט תהלים ז' הגי' קרובה לגי' הכ"י: (ג) שנא' גם כו' צמינא. וכ"ה צצ"י וצאה"ת וצסנהדרין שם וכ"ה צילקוט משלי י"ח ושם הגי' גם ת"ט ורחמיו כו': (ג) וכ"ה צצ"י וצאה"ת וצילקוט תהלים ז' וצ"י (ועי' שם צחוס' ד"ה צתלת). וצ"י הגי' חנא משמיה [דריצ"ל] וט"ס: וצאה"ת הגי' ומשתחווים לחמה [כשזורחת]: (ד) וצלחת הוא מיותר וכן ליחא צצ"י וצילקוט